

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

СЕКЦІЯ 21. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

<i>Цільмак Олена Миколаївна, Бакурідзе Ніна Григорівна</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	819
<i>Гурін Руслан Сергійович</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ	821
<i>Джежик Ольга Володимирівна, Цільмак Олена Миколаївна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	823
<i>Корнута Людмила Михайлівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМАНД НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	826
<i>Рєпнова Тетяна Петрівна, Кнутова Маргарита Володимирівна</i> ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	827
<i>Самара Ольга Євгенівна</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	829
<i>Тат'янчиків Андрій Олександрович, Лісовенко Анна Федорівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ	831
<i>Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна</i> ПРОЯВ ГОРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ВТРАТИ	833
<i>Трет'якова Тетяна Миколаївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	835

СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

<i>Кібік Ольга Миколаївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	837
<i>Слободянюк Ольга Василівна</i> ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА	838
<i>Корнілова Олеся Володимирівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	841
<i>Котлубай Вячеслав Олексійович</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	842
<i>Примаченко Іван Федорович</i> ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	845
<i>Редіна Євгенія Валентинівна</i> НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ	847
<i>Ободовський Юрій Васильович</i> ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	849
<i>Калмикова Наталя Юріївна</i> <i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	851

СЕКЦІЯ 23. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

<i>Логінова Наталія Іванівна, Толокнов Анатолій Арнольдович</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ У PYTHON	854
<i>Гура Володимир Ігорович</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕЗДРОТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У «РОЗШИРЕНІЙ РЕАЛЬНОСТІ»	856
<i>Задерейко Олександр Владиславович</i> <i>Грезіна Олена Миколаївна</i> ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	859

По-третє, слід регулярно відслідковувати та аналізувати результати, пов'язані з виконанням ключових показників ефективності.

По-четверте, забезпечення залучення керівництва та всього персоналу до процесу сталого розвитку є передумовою розуміння та прийняття відповідальності за досягнення стратегічної цілі сталого розвитку на всіх рівнях.

По-п'яте, забезпечення прозорості звітності щодо виконання стратегічної цілі сталого розвитку та досягнення рівня відповідальності шляхом публікації щоквартальних звітів, оновлення цільових показників та використання комунікаційних каналів для спілкування зі зацікавленими сторонами.

Впровадження системи відповідальності, складовою якої має бути оцінка рівня відповідальності, може мати позитивний вплив на економічні відносини, рівень якості продуктів та стан навколишнього середовища [3]. Основними проявами такого впливу є:

1. Підвищення рівня довіри у відносини між різними економічними агентами, включаючи споживачів, інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін задля забезпечення стабільного розвитку бізнесу.

2. Стимулювання інноваційних рішень, спрямованих на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, покращення умов праці, підвищення якості продукції тощо.

3. Відповідальний підхід до економічної діяльності сприяє підвищенню рівня якості продуктів, що задовольняють вимоги споживачів.

4. Імплементация системи відповідальності сприяє раціональному та ефективному використанню ресурсів, мінімізації відходів, що дозволяє зберегти природні ресурси та зменшити негативний вплив на довкілля.

Таким чином, формування системи відповідальності в економічних системах має передбачати визначення чітких стандартів та норм поведінки для різних економічних агентів, що враховують інтереси суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Відповідальна поведінка бізнесу : рекомендації / уклад.: А. Зінченко, Т. Деркач, М. Саприкіна. Київ : Юстон, 2017. 33 с.

2. Laszlo C. The Sustainable Company: How to Create Value Through Social and Environmental Performance. Washington DC : Island Press, 2003. 215 p.

3. Corporate Social Responsibility / D. Crowther, G. Aras. 1st ed. 2008. URL: https://my.uopeople.edu/pluginfile.php/57436/mod_book/chapter/121631/BUS5116.Crowther.Aras.CSR.pdf

Ключові слова: відповідальність, система відповідальності, економічні агенти, сталий розвиток, ключові показники ефективності.

Keywords: responsibility, system of responsibility, economic agents, sustainable development, key performance indicators.

Слободянюк Ольга Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри національної економіки, доктор економічних наук, професор*

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА

Європейська інтеграція – це стратегічний курс України, який має значний вплив на всі сфери життя, включаючи економіку та підприємництво.

Малий та середній бізнес (далі – МСБ) має головну та важливу роль у розвитку економіки України, створюючи нові робочі місця та стимулюючи інновації.

Війна в Україні негативно вплинула на МСБ, але водночас відкрила можливості для розвитку, тому післявоєнна відбудова України потребуватиме значного залучення МСБ.

Вплив європейської інтеграції на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні в умовах післявоєнної відбудови та в умовах війни є важливою темою для дослідження. Європейський Союз підтримує мале та середнє підприємництво в Україні, особливо в часи війни [1] та є важливим партнером України в його розвитку. Підтримка ЄС допоможе українському МСБ стати більш конкурентоспроможним на європейському та світовому ринках. Це, по-перше, скасування мит на більшість товарів, що експортуються до ЄС, гармонізація українських стандартів з європейськими, збільшення можливостей для українського МСБ брати участь у тендерах ЄС. Виконується фінансування програм розвитку експорту, консультаційна допомога щодо виходу на європейський ринок та відбувається проведення торгових місій та форумів.

Європейський Союз активно підтримує малі та середні підприємства (далі – МСП) в Україні. Наприклад, вони організували нетворкінг «ЄС для українських МСП: Разом вистоїмо!», який став завершенням комунікаційної кампанії «Разом ми вистоїмо перед викликами війни та збудуємо сильну, європейську Україну. Разом ми – Європа». Єднання веде до перемоги: Європа з Україною, малий та середній бізнес – основа майбутнього. Разом ми вистоїмося перед викликами війни та збудуємо сильну, європейську Україну. МСБ – це фундамент економічного зростання та основа для добробуту українців. Збереження та просування масового підприємництва, а саме малого та середнього бізнесу, було визначено як ключовий елемент втілення позитивних сценаріїв для ЄС [2]. Європейський Союз запустив декілька ініціатив, таких як EU Helpdesk, платформа Access2Markets та СТЕО, для допомоги МСП. Для МСБ є фінансування програм зближення законодавства, програм захисту власності, розвитку конкуренції; надається консультативна підтримка щодо спрощення процедур для МСБ, щодо адаптації МСБ до умов жорсткої конкуренції, щодо впровадження кращих практик [3].

Однак існують також певні виклики такі як складність та об'єм європейського законодавства, необхідність значних ресурсів для адаптації до європейських стандартів та недостатня обізнаність МСБ про можливості та виклики євроінтеграції [4].

Після війни, Україна має відновлювати економіку та бізнес. Відновлення та оновлення – це інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру для нового життя України. Цей процес має стати не просто поверненням до довоєнного стану, а й шансом для трансформації та інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру. Розширити ідею інвестування в стійкість під час відбудови України можна за рахунок створення сприятливого середовища для стійких компаній, а саме розробки та впровадження законодавства, яке стимулюватиме розвиток стійкого бізнесу, надання податкових пільг та інших стимулів для стійких компаній, створення платформ для співпраці між стійкими компаніями та інвесторами; інвестування в зелену інфраструктуру, тобто відновлення та модернізація, що допоможе Україні стати лідером у цій сфері та продемонструвати світу приклад успішного переходу до стійкого розвитку, будівництво еко-ефективних будівель та транспортної інфраструктури, впровадження систем збору та переробки відходів; підтримка розвитку людського капіталу, а саме інвестування в освіту та підготовку кадрів у сфері стійкого розвитку, підвищення обізнаності населення про принципи стійкості, заохочення волонтерства та участі громадян у відновленні України і наостанок співпраця з міжнародними партнерами, яка надасть можливість залучення міжнародних інвестицій у стійкі проекти, перейняття досвіду інших країн у сфері стійкого розвитку та співпраця з міжнародними організаціями з питань стійкості. Відбудова України після війни – це унікальна можливість для створення стійкої економіки, яка буде здатною протистояти майбутнім викликам.

Інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру – це не лише шлях до екологічної відповідальності, але й запорука економічного процвітання України в майбутньому.

Важливо, щоб процес відбудови України був максимально прозорим, інклюзивним та відповідальним. Це дозволить Україні стати прикладом для інших країн у сфері стійкого розвитку та показати, що війна не може зупинити прогрес на шляху до кращого майбутнього [5].

Таким чином, вплив європейської інтеграції на розвиток суб'єктів господарювання МСБ є багатограним. Так з одного боку, євроінтеграція відкриває нові можливості для МСБ такі як доступ до європейського ринку, залучення інвестицій, отримання знань та нових технологій, співпраця з європейськими партнерами. З іншого боку, війна створює значні виклики для МСБ такі як руйнування інфраструктури, зниження попиту, нестача ресурсів, психологічний тиск.

Відбудова України після війни має стати шансом для трансформації МСБ та інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру. Це допоможе українському МСБ стати більш конкурентоспроможним на європейському та світовому ринках.

Європейська інтеграція має позитивний вплив на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, надаючи значну підтримку та ініціативи для підтримки МСП. МСП відіграють важливу роль у відновленні економіки України після війни, і їх збереження та розвиток є ключовими для позитивних сценаріїв відновлення. У міру підготовки до відновлення, Україні слід більше зосередитися на конкретних потребах мікро-, малого та середнього бізнесу. Незважаючи на позитивний вплив, європейська інтеграція також стикається з рядом викликів, які потребують подальшого дослідження та розуміння.

Для того, щоб максимально використовувати можливості євроінтеграції та мінімізувати негативний вплив війни на МСБ, рекомендується удосконалення регуляторного середовища, підтримка МСБ на державному рівні, розвиток інфраструктури, створення сприятливих умов для інвестування, розвиток еко-туризму, підтримка малих та середніх підприємств, які працюють у сфері стійкого розвитку, впровадження принципів стійкості у сфері державного управління та створення науково-дослідницьких центрів з вивчення проблем стійкого розвитку.

Реалізація цих рекомендацій допоможе Україні стати лідером у сфері стійкого розвитку та забезпечити стійке зростання МСБ.

Список використаних джерел

1. Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес: велике дослідження. *Forbes*. 15 груд. 2022. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>
2. Loiko V., Aleksandrov B. Підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2023. Т. 1, № 11. С. 228–237.
3. Томнюк Т. Л. Зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу: уроки для України. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 527–533. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/80.pdf
4. Летуновська Н. Є. Зарубіжний та вітчизняний досвід участі підприємств у розвитку соціальної інфраструктури регіону. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2013. № 3. С. 43–49. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324225703.pdf>
5. Економіка звикає до воєнного часу. Заступник голови НБУ Сергій Ніколайчук про падіння ВВП, допомогу партнерів та український «план Маршалла». *Forbes*. 18 берез. 2022. URL: <https://forbes.ua/inside/ekonomika-zvikaє-do-voennogo-chasu-zastupnik-golovi-nbu-sergiy-nikolaychuk-pro-padinnya-vvp-dopomogu-partneriv-ta-ukrainskiy-plan-marshalla-18032022-4800>

Ключові слова: євроінтеграція, мале та середнє підприємництво (МСБ), війна, післявоєнна відбудова, сталий розвиток.

Keywords: European integration, small and medium-sized enterprises (SMEs), war, post-war reconstruction, sustainable development.